

Dinsel ve Sanatsal Bir Değer Olarak Azize Agatha Sainte Agatha as a Religious and Artistic Value

Necati SÜMER

ORCID: 0000-0002-7875-6671

Doç. Dr., Siirt Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Dinler Tarihi Ana Bilim Dalı, Siirt / Türkiye,
necatisumerr@gmail.com

Makale Bilgisi/Article Info:

Geliş/Received: 29.09.2021 Düzeltme/Revised: 09.11.2021 Kabul/Accepted: 09.11.2021

Araştırma Makalesi / Research Article

Atıf / Cite as: Sümer, N. (2021). Dinsel ve Sanatsal Bir Değer Olarak Azize Agatha. Antakiyat. 4(2), 219-235

Öz

Hristiyanlıkta İsa, önemli bir şahsiyettir. Çünkü o inancı uğruna çarmıhta can vermiştir. Onun gösterdiği fedakârlık, peşinden gelenler tarafından örnek alınır. Erken dönemden başlayarak günümüze kadar birçok Hristiyan, inancı için canını vermeyi kutsal bir eylem olarak görmüştür. Hristiyanlıkta şehitlik kurumu bu açıdan önemlidir. İnancı uğruna canını verenlerden biri de Azize Agatha'dır. Üçüncü yüzyılın sembol şahsiyeti hâline gelen Agatha, bakire ve iffetli bir kadın olarak Hristiyanlar için değerlidir. Azizenin bilhassa önemi, dönemin pagan otoritesine hayır demiş olmasından gelir. Baskı ve işkenceler karşısında inancı sayesinde ayakta kalan Azize, Hristiyanlara göre İsa'nın yolunu takip etmiştir. İsa gibi Agatha'nın da payına şiddet, acı ve ölüm düşmüştür. Münzevi ve sade bir hayatı tercih etmesine rağmen güzelliğinden etkilenen bir zorba pagan yöneticinin zulmüne uğramıştır. Yirmi yıllık yaşamı acıyla noktalanmıştır. Göğüsleri kesilip ateşler içine atılsa da Agatha inancından vazgeçmemiştir. Azizenin hayat öyküsünü, sanata yansımaları ve Hristiyanlık tarihindeki yerini anlamak, bu çalışmanın temel gayesini teşkil etmiştir. Bu çerçevede hakkında çok az bilgi bulunan fakat Hristiyanlık tarihinde hatırı sayılı bir yeri olan Azize Agatha, var olan literatür çerçevesinde ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dinler Tarihi, İnanç, Sanat, Hristiyanlık, Azize Agatha

GİRİŞ

Hristiyanlık tarihinde bazı isimler diğerlerine göre daha çok ön plana çıkar. Bu bağlamda Hz. İsa ve Pavlus Hristiyanlığın merkezinde olan isimlerdir. Havariler ve Kilise Babaları bu iki şahsiyetten sonra gelir. Bunların yanına Hristiyan aziz ve azizeleri koymak gerekir. Hristiyanlık tarihinde aziz ve azize mertebesine yükselmiş olanlar arasında inancı uğruna şehit olan bulunmaktadır. Bu kişiler Hristiyan inanç sisteminin bağlıları açısından önemli yer tutar. Öyle ki bunların hatırası, kilise duvarlarında resim veya fresk olarak yaşatılır.

Hristiyanlık için değerli olan bu şahsiyetler sadece görsellerde değil ritüellerde, törenlerde ve dualarda da kendine yer bulur.

Hristiyanlık tarihine adını yazdıran birçok aziz ve azize vardır. Bunlardan bir tanesi de yirmi yıllık bir ömür yaşayan Azize Agatha'dır. Söz konusu azizeyle ilgili oldukça sınırlı bir literatür vardır. Var olan bilgiler daha çok kilise ansiklopedileri, sözlük ve çeşitli kitapçıklar biçimindedir. Dolayısıyla bu çalışmada, Hristiyan teolojide kutsal metinler ve tarihsel kaynaklar ölçüsünde Azize Agatha'nın hayat öyküsü, Hristiyanlıktaki yeri ve sanata yansımaları betimletici bir yöntemle ele alınacaktır.

1. Hayatı

Azize Agatha, MS 231 yılında bugün İtalya'nın güneybatısındaki Sicilya özerk bölgesinde bulunan Katanya'da dünyaya gelmiştir. Kendisine verilen Agatha ismi, Yunanca kökenli bir kelime olup iyi ve erdemli anlamına gelir. O, dönemin asalet ve zenginlik bakımından meşhur olan bir ailesine mensuptur. Sicilya'nın Agatha'sı unvanıyla bilinen azize, güzelliğiyle herkesin dilindedir. Erken yaşlarda din eğitimi alan Agatha, sözü edilen yoğun Hristiyanlık formasyonu sayesinde kendini inancına adanmıştır. Edindiği katı Katolik eğitimiyle Meryem'in annesi Hanna ve İsa'nın annesi Meryem gibi kendini inancına vakfetmiştir. Gayesi Hristiyanlığı geniş kitlelere yaymak ve yaşatmaktır.¹

Erken yaşlarda kilisenin hizmetine giren Agatha, dünyevi yaşayıştan kendini soyutladı. Güzel olmasına rağmen evliliği istemedi. Ömrünün sonuna kadar bekâr kalmayı tercih etmesinin sebebi, Hz. Meryem ve annesi Hanna'nın yaptığı gibi kendini inancına adanmasıdır. Azize Agatha, atalarının dinsel geleneğini sürdürmek amacıyla bekârlığı gönüllü kutsal bir eylem olarak kabul etti. Zaten Hristiyanlık tarihinde bekâr azizeler geleneği özellikle erken dönemlerde oldukça yaygındır. Birçok kadın, gözlerden uzakta manastırlarda bekâr yaşamayı yaşam biçimi olarak seçmiştir. Bu bağlamda Azize Agatha hem dinsel hem de kurumsal bir geleneğin takipçisidir.²

Azize Agatha'nın hayatı, Roma İmparatoru Decius (MS 249-251) dönemine denk gelir. O dönemde Decius'un Hristiyanlara karşı ciddi baskısı vardır.³ Agatha da baskı ve şiddetten payını almıştır. Söz konusu dönemde Agatha, birkaç arkadaşıyla birlikte Sicilya'dan kaçarak Malta'ya geçti. Malta adasında Rabat adı verilen bir yerde oyulmuş kaya mezarlığında günlerini geçiren azize burada inziva hayatı yaşadı. Zamanını tefekkür ve dua ile geçiren Agatha, zaman zaman insanlar arasına karışarak özellikle çocuklara Hristiyanlığı öğretti. Bir müddet burada yaşadıkten sonra tekrar Sicilya'ya döndü.⁴

¹ John J. Delaney, *Dictionary of Saints* (New York: Doubleday & Company, 1980), 30.

² Margaret E. Tabor, *The Saints in Art* (New York: Dutton and Company, 1913), 2.

³ Roger Back, "The Religious Market of the Roman Empire", içinde *Religious Rivalries in the Early Roman Empire and the Rise of Christianity* (Wilfrid Laurier University Press, 2006), 249.

⁴ "St Agatha", erişim 19 Nisan 2021, <https://www.roman-catholic-saints.com/st-agatha.html>.

Sicilya’da insanlardan uzak bir hayatı tercih eden Agatha, kendini Tanrı’ya adanmıştır. Dünyevi hayattan uzaklaşmak onun açısından gönüllülüğe dayalı bir yaşam biçimidir. Erken dönem Hristiyan kültürüne göre kendini inancına adayan kadınların erkeklere yaklaşması utanç verici bir davranış biçimiydi. Nitekim Agatha, erkeklerden uzaklaşmayı başarmış fakat erkeklerin ona yaklaşmasına engel olamamıştır. Güzelliği etrafındaki insanların ilgisini üzerine çektiği için kendisini erkeklerin bakışından kurtaramadı. Uzağındaki bakışlar zamanla ona daha fazla yaklaştı ve bir süre sonra ona zarar vermeye başladı. Dönemin iktidarında önemli bir konuma sahip olan Quintianus, Azize Agatha’ya tutuldu. Bu tutku zamanla saplantıya dönüştü. Quintianus, makamının verdiği nüfuzu ve yetkileri kullanarak azizeyi elde etmek istedi. Agatha’yı bakirelik ve kiliseye adanmışlık yemininden vazgeçirmekte ısrarlıydı. Bu yönde birçok girişimde bulundu. Fakat Agatha isteklerine olumsuz cevap verdi, konumunu ve nüfuzunu önemsemeyip Quintianus’un teklifini reddetti.⁵

Azize Agatha’nın amacı kendini inancına adamaktı. Fakat Quintianus onun adanmışlığını anlamak istemedi. Azize hakkında olumsuz tezviratlar yapmaya başladı. Elde edemeyeceğini anlayınca hakkında dedikodular çıkardı. Azizeyi imparator Decius’a şikâyet etti. Azize Agatha’nın Hristiyan olduğu ve paganlara zulüm ettiği yönünde iftiralarda bulundu. İmparator Decius ona inandı. Çünkü o da Hristiyanlık karşıtı bir pagandı. Döneminde Hristiyanların baskı ve zulüm altında yaşadığı İmparator, yönetiminde bulunan Quintianus’un sözüyle hareket ederek azizeyi yargıç önüne çıkarttı. Onu mahkûm etti. Azize Agatha hapiste baskı ve işkence görmeye başladı. Bakireliğini korumak ve Tanrı’ya sadakatini göstermek için kendisine yapılan zulümlere tahammül etti. Adeta erken dönem Hristiyanlığın sabır taşına dönüşen Agatha, işkence altında Tanrı’ya dua etti. Bir duasında durumunu şu sözlerle dile getirmiştir:

“Her şeyin tanrısı İsa Mesih! Kalbimin içindekileri ve ne istediğimi biliyorsun. Çünkü her şeye hâkim ve sahibsin. Ben senin kaybolan kuzularından biriyim. Beni şeytanın insafına terk etme. Bana sahip çık ve şeytanı yenme gücü ver.”⁶

Gözyaşı ve acılar içinde işkencelere maruz kalan Agatha yine de inandığı ve savunduğu hayat anlayışından taviz vermedi. Onun inatçı ve dirençli tavrı, Quintianus’u daha çok öfkeliendirdi. Agatha’yı geneleve hapsettirdi. Bir ay burada kalan Agatha, inancından vazgeçmedi. Quintianus, Agatha’nın aynı tavrını sürdürdüğünü görünce onu tekrar hapis haneye attırdı. Fakat ne yaparsa yapsın, Agatha her seferinde daha dirençli oluyordu. Sabretme gücü, inancına bağlılık ve adanmışlığı paganları çileden çıkarıyordu. Quintianus onun inancına yönelik tutkusuna bir türlü anlam veremedi. Bir kadının inancına bu denli bağlı kalmasını anlamıyordu. Pagan kültürü içinde yetişen Quintianus, Hristiyanlık inancına sadık kalan Agatha’nın uğraşlarını küçümseyip çabalarını beyhude olarak gördü.⁷

⁵ Anna Jameson, *The Writings on Art*, c. 2 (New York: Houghton Mifflin and Company, 1892), 594-95.

⁶ Catholic Online, “St. Agatha - Saints & Angels”, Catholic Online, erişim 18 Nisan 2021, https://www.catholic.org/saints/saint.php?saint_id=14.

⁷ *The Writings on Art*, 2:596.

Quintianus açısından azizenin yaptığı tutsaklıktır. Fakat aynı davranış, Agatha açısından özgürlük olarak değerlendirilmekteydi. O, İsa Mesih'e bağlanmayı kendisini yücelten bir eylem olarak görüyordu. Nitekim pagan kültürüyle Hristiyanlığın karşılaşmasının ortaya çıkardığı detaylardan biri insanların inançlarına olan adanmışlık motivasyonudur. Paganlar, inançları uğruna şehit olan Hristiyanları anlamakta güçlük çektiler. Hristiyanlığın özellikle öte dünyaya önem veren anlayışı dünyevi hayatı benimseyen paganlar için uzak bir amaç olarak görünmekteydi. Hristiyanlığın Hz. İsa'nın gökte krallık kurduğunu söyleyip insanları öte taraftaki umuda yönlendirmesi yaklaşımı, birçok Hristiyan aziz ve azizenin inancı uğruna canını vermesinin temel etkisi olmuştur. Dolayısıyla sözü edilen itki paganlar için anlaşılması zor bir fotoğraf olmuştur. Paganların Agatha'ya uyguladıkları baskının altında da söz konusu bakış açısı yatmaktadır.⁸

Agatha'nın hapisane yerine genelevde tutulması onun açısından işkenceden kurtulmak için daha katlanır bir ceza olmuştur. Fakat Quintianus, onu tekrar hapse attı ve şiddet sürecini sürdürdü. Agatha'ya türlü işkenceler yapıldı. Kırbaçlama, demir kancalarla vücuduna zarar verme, meşale ateşiyle bedenini yakma bunlardan sadece bazılarıdır. Farklı zamanlarda çeşitli yöntemlerle yapılan işkenceler Agatha'yı yolundan döndürmedi. Aksine onu inancına daha fazla bağladı. Azizenin işkence altındaki sakin ve metanetli tavrı, paganları iyice öfkeli yaptı. Bu durum, Agatha için daha çok şiddet görmek demektir. Görevliler zaman zaman işkenceye ara verdiler. İstirahat zamanlarında Agatha'nın vücudundaki yaraların hızla iyileştiğini fark ettiler. Paganlar bu duruma anlam veremezken, Hristiyanlar hızla iyileşmesini Tanrı'nın yardımı olarak yorumladılar. Böylesi olağanüstü hâllerin artması, Tanrı'nın Agatha'ya şefkatli ellerini uzatması olarak ifade edildi. Hapishanede kendisine yemek verilmediği hâlde tok kalması ve bedenindeki yaraların çabuk iyileşmesi azize için de umut oldu. Böylesi durumlar, ona inancı uğruna dayanma gücü verdi. Tanrı'nın koruyucu bir hekim gibi sürekli Agatha'ya yardım etmesi, Hristiyanlar tarafından azizenin bedensel ve ruhsal olarak arınması biçiminde değerlendirildi.⁹

Agatha, Quintianus'un sert işkencelerine rağmen ayakta kalmayı başarınca bu kez farklı bir yolla cezalandırıldı. O da azizenin göğüslerinin kesilmesidir. Azize, direğe baş aşağı bağlanıp göğüsleri bir çift kaska ile burularak yırtıldı. Agatha dayanılmaz acılar çekti. Hristiyan dinsel geleneğine göre bu olay üzerine Agatha rüyasında Aziz Petrus'u gördü. Petrus, azizenin acılarına son vermek için bir şifacı olarak ona rüyasında göründü. İsa Mesih'in merhametini temsil eden rüyadaki bu görünüm, azizenin acılarını hafifletti. Nitekim kısa bir süre sonra Agatha'nın yaraları mucizevi bir şekilde iyileşti. Hristiyanlar açısından rüyadaki bu görünüm, Tanrı inancı uğruna kendini feda eden azizeye ilahi yardımınıdır. Ertesi gün azizenin göğsünün iyileştiğini gören pagan askerler durumu hemen Quintianus'a haber verdiler. O da işkenceden kısa süre sonra azizenin yaralarının iyileşmesine ve onun hâlâ sapsağlam kalmasına şaşırıldı. Mucizevi bir şekilde iyileşmesini kabullenmedi. Bu durum karşısında çılgına dönen Quintianus, Agatha'nın çıırılıplak bırakılması emrini verdi. Büyük bir ateş yaktırdı.

⁸ "St Agatha".

⁹ *The Writings on Art*, 2:597.

Kömürlerle alevlendirilen ateşin içine demirler ve cam parçaları koydurttu. Artık ilahi yardımdan sonra Agatha'yı daha büyük bir felaket beklemekteydi.¹⁰ Askerler, Agatha'yı kızgın ateşin üzerinde tuttu. Vücudunun her tarafı yanana kadar bu şekilde bırakıldı. Azize acılar içinde kıvrandı. Hristiyan dinsel geleneğine göre bu ağır işkence esnasında bir deprem meydana gelmiştir. Bütün Katanya sarsılarak Azize Agatha'nın acıları dile geldi. Fakat diğer taraftan azize bu şiddetli acıya dayanamadı. Canını alması için yüksek sesle ve inleyerek Tanrı'ya şu duayı etti:

“Ey Tanrım! Beni doğduğum andan bugüne kadar korudun. İffetli ve saf kalmama yardımcı oldun. Baskılar karşısında bana dayanma gücü verdin. İşkencecilerin demirine, zincirine ve ateşine katlanma gücü bahşettin. Dünya sevgisi yerine kendi sevgini verdin. Acılara sabretme gücü veren Tanrım, şimdi ruhumu al. Dünyayı terk edip merhametine ulaşmamı sağla.”¹¹

Bu yakarıştan sonra Agatha, ruhunu teslim etti. Hristiyanlara göre MS 251 yılında uğradığı işkenceler neticesinde şehit oldu. İnancı uğruna şehit olan aziz ve azizeler arasına giren Agatha, Hristiyanlar için dinsel bir değer olarak geçmişten bugüne her zaman önemini korudu. 20 yıllık acılarla dolu yaşam öyküsüyle Hristiyanlar için rol model bir dindar veya şehit kadın portresi oldu. Bugün mezarı, Katanya'da *Badia di Sant'Agata*'dadır.¹²

2. Hristiyan Kültüründeki Yeri

Azize Agatha'nın şehitliğinin Hristiyan kültüründeki yerini ortaya koymadan önce genel olarak Hristiyan kültüründeki şehitliğe değinmek gerekir. Öncelikle Hristiyanlıkta inancı uğruna canını veren kişi için şehit anlamına gelen *martyr*, şehitlik içinse *martyrdom* kavramı kullanılır. Şehitlik, Hristiyanlıkta İncil'in şahitliğinde inancı uğruna acı çekerek hayatını feda edenlerin yaptığı eylemi ifade eder. Hristiyanlar, erken dönem tarihlerinin acı, işkence ve zulümlere sabırla tahammül eden şehitlerle dolu olduğuna inanırlar.¹³ Bu çerçevede onlar için dinleri uğruna kendini feda etme, İsa'nın kendini kurban etmesine benzer. Her Hristiyan, dünyayı ve insanlığı kurtarmak için İsa gibi kendini adamak ister. Bu adayış, gerçek anlamda Hristiyanlık için canını verme şeklinde olduğu gibi sembolik anlamda sevgi aracılığıyla yapılabilir.¹⁴

Hristiyanlığa göre İsa sevgiyi düşünmüş, sevgiden çıkmış ve sevgisini göstererek kendini adamıştır. O, sadece Hristiyanlar için değil tüm insanlık için çarmıhta can vermiştir.¹⁵ Tarihsel geçmişe bakıldığında Hristiyanlıkta şehit olma kültürünün ilk olarak onun Roma İmparatorluğu'nda yayılmasıyla başlar. Romalı paganlar, Hristiyanlara baskı ve şiddet uygulamış ve onların birçoğunu öldürmüştür. Baskılara boyun eğmeyen Hristiyanlar dinleri

¹⁰ 2: 598.

¹¹ “St. Agatha, Virgin and Mother - Information on the Saint of the Day-Vatican News”, erişim 18 Nisan 2021

¹² *Dictionary of Saints*, 30.

¹³ Walter Farquhar Hook, *Church Dictionary*, (London: Yale University Library, 1867), 478.

¹⁴ Arnold Angenent, *Sacrifice, Gifts and Prayers in Latin Christianity*, , Ed. Tomas F.X. Noble; Julia M.H. Smith, (New York: Cambridge University Press, 2008), 3/54.

¹⁵ J.C. O'Neill, *Did Jesus Teach that this Death Would be Vicarious as well as Typically? Suffering and Martyrdom in the New Testament*, (New York: Cambridge University Press, 2008), 9.

için canlarını feda etmiştir. Onların ölüme karşı cesur yaklaşımları diğer Hristiyanları etkilemiştir. Böylece ilk dönem Hristiyanları arasında inançları uğruna şehit olma geleneği ortaya çıkmıştır. Bundan sonra Hristiyanlar, İsa'nın kendini insanlık için feda ettiği gibi onlar da şehit olmak suretiyle baskıları kabul etmediklerini göstermişlerdir.¹⁶

Kilise Babaları, zor durumlar altında canını veren şehitlerin önemini ifade etmek için onları *İkinci İsa* olarak ifade etmiştir. Çünkü Hristiyanlığa göre ölüm, bedeni değil ruhu etkileyen bir eylemdir. Bu yüzden Kilise Babaları şehit olmayı ölümün ve bedenine üzerine çıkmak ve İsa'nın çarmıhta ölümünü tekrarlamak olarak değerlendirmişlerdir. Onlara göre Roma'daki pagan tanrılara ibadet etmeyi reddettikleri için ölümle cezalandırılan ilk Hristiyan şehitlerinin başında Havari Petrus ve Pavlus gelir.¹⁷

Şehitlik kapsamında Tertullian, inananların zulümden kaçmaya kalkışmalarını doğru bulmadığını ifade etmiş, Hristiyanları şehitlik konusunda cesaretlendirmek için onların öte dünyada ödüllendirileceklerini söylemiştir. Ona göre Hristiyan kanı akıtan hiçbir şehir cezadan kurtulamayacak ve şehitler cennetin kapısına geldiğinde düşmanlarının cehennemden yükselen çığlıklarını işitecektir. Aziz Tertullian konuşmalarıyla erken dönemde şehitliğin ateşli savunucularından biri olmuştur. Kilise, onun ve diğer din adamlarının söylediklerini resmi kayıtlara almıştır. Nitekim bu dönemden itibaren şehitler ölüm yıl dönümlerinde kiliselerde anılmaya başlanmış ve onların geride kalan eşyalarına saygı duyulmuştur.¹⁸

İkinci yüzyılın başlarında Antakya Kilisesi Episkoposu Antakyalı Aziz İgnatyus, şehitlik hakkında hararetli yazılar yazmıştır. İgnatyus, Romalı işkencecilerin elinde acı ve umutsuzluk içinde şehit olan Hristiyanları anlatmıştır. Bu dönemde Suriye'de şehit olan piskoposların durumunu görmüş ve bunları kaleme almıştır.¹⁹ İgnatyus, amfi tiyatrodaki Romalı askerler tarafından yakalandığında şehitliğin onurundan mahrum kalmamak için bedeninin vahşi hayvanların önüne atılıp parçalanmasını istemiştir. Birçok Hristiyan zor durumda kaldığında İgnatyus gibi kendini vahşi hayvanlara parçalamış, birçoğu da kendini alevlerin içine atarak kül olmuştur. Hristiyanlar için baskı ve şiddet döneminde düşmanların eline düşmektense şehit olmak soylu bir davranış biçimi olarak kabul edilmiştir.²⁰

Kilise Babalarının şehitliği savunmaları Hristiyanları yüreklendirmiş ve ilk dönemde birçok farklı bölgede Hristiyanlar kendilerini öldürmekten sakınmamıştır. Romalı tarihçi Tacitus (MS 56-117) yazılarında 64 Hristiyan'ın dinlerini Romalılara itiraf ettikleri için zulme maruz kaldıklarını ve onların işkencelerden kurtulmak için çare olarak kendilerini diri diri

¹⁶ Stephen T. Brown-Khaled Anatolios, *World Religions, Catholicism, Orthodox Christianity*, (New York: Chelsea House, 2009), 3/45.

¹⁷ Salime L. Gürkan, "Şehid", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yay., 2000), 38/431.

¹⁸ Alfred Alvarez, *İntihar Kan Dökücü Tanrı*, çev. Z. Ç. Sarıkaya, (Ankara: Öteki Yayınları, 1994), 65.

¹⁹ Jan Willem Van Henten-Friedrich Avemasie, *Martrydom and Noble Death*, (New York: Routledge, 2005), 89.

²⁰ James J. O'dea M.D., *Suicide, Studies on Its Philosophy, Causes and Prevention*, (New York: G. P. Putnam's Sons Press, 1882), 70.

ateşe attıklarını anlatmıştır.²¹ Hristiyanlar arasında kendini dini uğruna adama ikinci yüzyıl boyunca devam etmiştir. Bu dönemde Aziz Polikarp'ın şehitliği, Hristiyanlar arasında meşhur olan bir kendini adayış öyküsüdür. Kaynaklara göre Aziz Polikarp, her yerde İsa'nın öğretilerini yayınca Roma yönetimi yakalanması için peşine asker gönderir. Bir süre sonra askerler onu yakalar ve Romalı yöneticilere teslim eder. Putperest Roma yönetimi, ondan Hristiyanlık dininden vazgeçmesini ister fakat Polikarp bunu reddeder. O, inancından vazgeçmektense şiddetli bir cezayla öldürülmeyi kabul eder. Bunun üzerine putperestler Polikarp'ı diri diri ateşe atar. Polikarp 86 yaşında inancı için şehit olur.²²

Hristiyanlar arasında şehitlik konusunda erkekler gibi kadınlar da dikkat çekmiştir. MS 177 yılında Roma yönetimine bağlı Lyon şehrinde Blandina adlı Hristiyan kadın köle, dini uğruna putperestler tarafından şehit edilmiştir.²³ Şehitlerin öldürülebileceğini fakat onların ruhunun asla zarar görmeyeceğini söyleyen Kilise Babası Aziz Cyprian, MS 200'de Roma İmparatoru Septimius Severus döneminde genç yaşlarında arenada ölen Vibia Perpetua ve Felicitas adlı kadınların şehitliğini anlatmıştır. Cyprian, genç gladyatörün ellerini Azize Vibia Perpetua'nın boğazına sarışını ve bu durum karşısında azizenin köle olmaksızın kendini ölümün kollarına bırakışını ateşli bir şekilde ifade etmiştir.²⁴

Erken dönem Hristiyanlık tarihinde inancı uğruna şehit olan kadınlardan bir diğeri de bu çalışmanın öznesi olan Azize Agatha'dır. Onun İsa'nın çarmıha gerilme sürecine benzer bir deneyim yaşaması Hristiyanlar için anlamlıdır. Hristiyanlara göre İsa çarmıhta can vererek insanlık için kendini feda etmiştir.²⁵ Aynı şekilde Agatha da işkenceye maruz kalarak ve ateşin içinde yanarak Hristiyanlar için cesur ve sabırlı bir rol model olmuştur. Çünkü oda İsa gibi kendini kurban etmiştir.²⁶ Bahsedilen eylemle dönemin Hristiyanlarının ayakta kalmasına ve inancının yayılmasına öncülük etmiştir. Hristiyanlar açısından Agatha'nın paganlara direnişi, onun şehitlik mertebesine ulaşmasını sağlamıştır. Çünkü şehitlik, Hristiyanlar için kutsal bir ölümdür. Hristiyanlıkta kutsal metninin şahitliğinde inancı için canını vermek, öte dünyada karşılığı cennet olan kıymetli bir ölümdür.²⁷

Agatha'yı Hristiyanlık tarihinde önemli kılan husus, onun paganlara karşı dik durması ve şehitlik anlayışına uygun bir yaşam biçimi seçmesidir. Hristiyanlık Roma'da yayılmaya başlayınca Romalı yöneticilerin emriyle paganlar Hristiyanlara baskı ve şiddet uygulamışlardır. Bazı Hristiyanlar pagan şiddetinden kaçmak için onlara boyun eğerken bazıları da direnerek canlarını vermişlerdir. Agatha'da da bunlardan biridir.²⁸

²¹ Henten-Avemasie, *Martrydom and Noble Death*, 89

²² Henten-Avemasie, *Martrydom and Noble Death*, 95-96.

²³ Hans Küng, *Woman in Christianity*, trans. John Bowden, (New York: Continuum Press, 2005), 19.

²⁴ James J. O'dea M.D., *Suicide, Studies on Its Philosophy, Causes and Prevention*, 70.

²⁵ *Kitabı Mukaddes*, (İstanbul: Kitabı Mukaddes Şirketi, 2003). Yuhanna 3/15-16.

²⁶ Arnold Angenent, "Sacrifice, Gifts and Prayers in Latin Christianity", *The Cambridge History of Christianity, Early Mediavala Christianities*, 54.

²⁷ Walter Farquhar Hook, *Church Dictionary*, 478.

²⁸ Stephen Brown-Kahled Anatolios, *World Religions, Catholicism, Orthodox Christianiy*, 45.

Agatha, bakire bir rahibe olarak paganlara karşı dinsel kimliğini ortaya koymaktan çekinmemiştir. Hristiyan olmakla suçlandığında dönemin baskıcı otoritesine rağmen kimliğinden vazgeçmemiştir. Paganlar ona kökeniyle ilgili soru sorduklarında o, seçkin bir aileden geldiğini ve akrabalarının karşı çıkmasına rağmen Hristiyanlığı tercih ettiğini söylemiştir. Agatha zengin ve refah bir hayatı elinin tersiyle iterek Hristiyanlığı tercih etmiştir. Fakat paganlar onun Hristiyanlık için köle gibi yaşamasını yadırgamıştır. Bir din uğruna konforundan vazgeçip sefalet içinde yaşamak paganlara garip gelse de Agatha, erdemli bir davranış yaptığını, kendini İsa Mesih'e adamaktan gurur duyduğunu dile getirmiştir. O, İsa Mesih'in hizmetçisi olduğunu, dışarıdan köle gibi görünse de böylesi bir yaşamın kendisini özgürleştirdiğini ifade etmiştir.²⁹

Agatha, inançla ilgili seçimini bilinçli yaptığı için kendinden emindir. Fakirlik veya başka bir mecburiyet nedeniyle değil, gönüllü olarak Hristiyanlığın bağlısı olmuştur. Paganlar, inancını terk etmesi için onu baskı ve işkence ile tehdit ettiklerinde Agatha söz konusu katı tavırları önemsememiştir. Decius yönetimi, Hristiyan kalmakta ısrar eden azizeyi vahşi hayvanlarla korkutmuş fakat Agatha, "Beni korkuttuğunuz vahşi hayvanlar İsa Mesih'in adıyla evcilleşir, bana zararları dokunmaz." demiştir. Paganlar yine ateşle ve başka sert yöntemlerle onu korkutmuş fakat o, böylesi tehditlerin kendisini daha dirençli kıldığını ifade etmiştir. Nitekim hapishaneye atıldığında orasını bir istirahat yeri olarak görmüştür. Aç ve susuz bırakılmasına rağmen hapishanede inancına sadık kalmış ve Tanrı'ya dua etmekten vazgeçmemiştir. Bu dirençli tavırlar inancını yaymaya çalışan Hristiyanları o dönemde yüreklendirmiştir. Bugün de Agatha Hristiyanlar için inancına sadık bir rol model olarak ön plana çıkmaktadır.³⁰

Öte taraftan Agatha, dönemin diğer Hristiyan rahibeleri gibi inancı için şehit olmaya hazırdı. Bu çerçevede yargıcın karşısına çıkarıldığı zaman, "Cellat beni parçalamazsa ben şehitlerle birlikte cennete gidemem." cevabını vermiştir. Agatha'nın Hristiyanlıktaki şehitlik anlayışına önem verdiği onun bu yaklaşımından anlaşılmaktadır. İşkencelerin onu korkutmamasının veya yıldırımamasının temel nedenlerden biri, Agatha'nın özellikle öte dünyaya önem vermesidir. Kendini Hristiyanlığa adayan bir azize olarak dünyanın nimetleri ve gazapları onun açısından önemsizdir. Agatha, baskıları ve işkenceleri kendisini cennete götüren araçlar olarak nitelendirmiştir. Göğüsleri kıskaçla yırtılmaya çalışıldığında bunu yapanların da annelerinin kendilerini emzirdiğini hatırlatmış, iffetine ve inancına sadık kalma pahasına her türlü acıya dayanacağını dile getirmiştir.³¹

Hristiyanlık tarihi boyunca Azize Agatha'nın şehitliği o kadar önemsendir ki ölümünün ardından bile etkisi devam eder. Azizenin inancı uğruna şehitliği etrafında hatırı sayılı bir mucize ve övgü kültürü oluşur. Nitekim Hristiyanlara göre ölümünden bir yıl sonra Etna Dağı'nda büyük bir volkanik patlama olur. Dağlardan şehre, ateşten bir nehirde akar gibi taşlar ve topraklar sürüklenir. Azizenin koruyuculuğuna inanan halk hemen mezarına koşarak

²⁹ Catholic Online, "St. Agatha - Saints & Angels", Catholic Online, erişim 19 Nisan 2021.

³⁰ Online, "St. Agatha - Saints & Angels".

³¹ "St. Agatha, Virgin and Mother".

duada bulunur. Hatta mezarından bir parça toprağın lavların önüne bırakıldığı, böylece toprak ve taşların durduğu söylenir. Agatha'nın şehitliği böylece sonrakiler için önemli bir dinsel motivasyon kaynağı olur. O, Hristiyanların başlarına felaket geldiğinde kendisine dua ettiği kutsal bir figür hâline gelir. Koruyucu, iyileştirici ve şifacı yönü olan sembolik bir reçete olarak birçok Hristiyan tarafından önemsenir.³²

Azize Agatha, aynı zamanda inancını yaymaya çalışan kadınlar için de örnek bir modeldir. Hristiyan kadınlar, fiziksel veya psikolojik bir saldırıya maruz kaldıklarında onu anmayı unutmazlar. Hristiyan dinsel geleneğinde kurtarıcı kutsal bir figür olarak ondan şefaahat dilenir. Kadınlar başlarına gelen zorluklarda Azize Agatha'yı anarak şöyle bir duada bulunurlar:

“Azize Agatha! Siz, imanınız ve iffetiniz nedeniyle cinsel tacizlere uğradınız. Bu acıları yaşayan biri olarak cinsel saldırılara uğrayan kadınların iyileşmesine yardım edin. Tehlikede olan kadınları koruyun. Âmin.”³³

Agatha'nın tavrı, yaşadığı dönemde paganların baskısı altında kalan birçok Hristiyan'a direnme gücü vermiştir. Baskılar ve işkenceler karşısında azizenin şehitliği onlar için sabır ve metanet kaynağı olmuştur. Bu durum sadece dönemin Hristiyanları için değil, daha sonrakiler için de esin kaynağı olur. Böylece Agatha, tecavüze uğrayan kadınların, hastalara yardımcı olan hemşirelerin, meme kanseri hastaların sembolü hâline gelir. Koruyucu azize olarak anısına her yıl 5 Şubat'ta çeşitli festival ve törenler düzenlenir. Bakire bir şehit olarak ayinlerde isminden söz edilir.³⁴

Agatha'nın Hristiyanlar için şehit oluşu dünyanın farklı yerlerinde yaşayan diğer bağlular için de önemli bir motivasyon kaynağıdır. Bu çerçevede farklı ülkelerde yaşamasına rağmen birçok Hristiyan, Azize Agatha için benzer gayelerle törenler düzenler. İnancı için kendini adayışını bir bayram havasında kutlarlar. Birçok ülkede Hristiyanlar 5 Şubat anısına Agatha somunu pişirirler. Somunun üzerine Agatha'nın resmini çizerler. Burada amaç başlarına gelecek bir yangında Agatha'nın kendileri için kurtarıcı bir rol oynamasıdır. Somun hem aile bireyleri için bereketi hem de felaketler karşısından azizenin kendilerini korumasını temsil eder. Yine Hristiyanlar evlerinin kapısına Agatha'nın yaptığı duaları asarak onun kendilerini koruyacağına yönelik temennilerini dile getirirler.³⁵

İspanya'da yaşayan Hristiyanlar, Agatha'nın inancını yayma konusundaki cesaretini ve kararlılığını toprağın doğurganlığıyla ilişkilendirirler. Çiftçiler tarım mahsullerinin bereketlenmesi için Agatha'ya dualar edip şarkılar söylerler. Esasında bu, Hristiyanlık öncesi bir pagan ritüelidir. Birçok dinsel gelenekte olduğu gibi Hristiyanlar da söz konusu ritüeli devam ettirirler. Bu çerçevede Agatha'nın Hristiyanlığa yaptığı katkı gibi çiftçiler de ürünlerini diğer çiftçilerle paylaşarak bereketin artacağına inanırlar. Vermekte cimri davranan genç

³² Pierre Roche, “St. Agatha”, *New Catholic Encyclopedia* (New York, 2003), 173.; *The Saints in Art*, 2. 173

³³ Francis Lasance, *The Catholic Girl's Guide* (New York: Benziger Brothers, 1905), 609.

³⁴ “The Feast of Saint Agatha”, *Sicily Day By Day*, 21 Ocak 2019.

³⁵ “Memorial of St. Agatha, virgin and martyr -February, 2020 - Liturgical Calendar”, erişim 18 Nisan 2021.

çiftçilerin hızlıca yaşlanacağı ve evlerinin bereketinin kalmayacağı ifade edilir. Hasat zamanı Hristiyanlar, Agatha'ya övgüler dizerek topraklarını, hayvanlarını ve mahsullerini koruduğu için ona duada bulunurlar.³⁶

Kimi yerlerde ise Azize Agatha, ateşe karşı koruyucu bir sembol olarak ön plana çıkar. Herhangi bir yangın, deprem veya sel felaketine karşı 5 Şubat Agatha gününde dualar edilir. Ateşte yanarak şehit olan Agatha'nın, Hristiyanlığın diğer müntesiplerini de koruyacağı törenlerde ve festivallerde dualar eşliğinde dile getirilir.³⁷

3. Hristiyan Sanatına Yansıması

Azize Agatha, Hristiyan kültüründe sadece halk inanışlarına konu olmaz. Aynı zamanda tarihin her döneminde çeşitli şekillerde sanat ve mimariye de yansır. Resimleri evlerin duvarını süslerken ikonları mabetlerde kendine yer bulur. Hristiyanlar, azizenin resmini kilise duvarlarına işleyerek onun anısını canlı tutarlar. Azize, Hristiyanlık tarihinin çeşitli dönemlerinde yapılan tablolar ve fresklerde kendine yer bulur. Hristiyan dünyasında başta Roma'da olmak üzere birçok şehirde onun adına bazı kiliseler kurulur. Birçok sanatçı onun tasvirini kendi bakış açısından mabetlerinin duvarlarına, kapılara ya da tablolara yansıtır.³⁸

Hristiyan sanat tarihinde Azize Agatha ile ilgili birçok tasvir yapılmakla birlikte bazıları ön plana çıkar. Bunlardan biri Giovanni Baglione (1566-1643) tarafından yapılan "The Martyrdom Saint Agatha (1756)" adlı yapıttır. İtalyan sanat tarihçisi ve ressam Yunan tanrıları ve Hristiyanlık üzerine birçok resim yapmıştır. Kilise komisyonlarında görev yapan sanatçını Hristiyanlık bağlamında üzerinde durduğu temalar İsa, Meryem, aziz ve azizelerdir. Baglione'nin en çok bilinen bazı yapıtları *Kutsal Aşk ve Saygısız Aşk, Bakirenin Yaşamı, Son Yemek, Aziz Catherine'*dir. Bu çalışma bağlamında yaptığı eser ise *Şehit Azize Agatha'*dır.³⁹

Bahsedilen resimde kısaca azizenin sol göğsünün kesilmesi tasvir edilmiştir. Azizenin göğze bakıp Tanrı'ya dua etmesi ve göğsünden kan gelmesi o anda yaşanan acıları göstermesi açısından dramatik bir tablodur. Göğsün kesilmesi sadece acı verme anlamında değil, hayat kaynağının kurutulmasına yönelik sembolik bir imlemedir. Paganlar bu eylemle hem kadının verimliliğine yönelik bir yıkım hem de Hristiyanlığın yayılmasına karşı bir set çekmiş olur. Bu çerçevede kiskacın paganların Hristiyanlığa yönelik öfkesini sembolize ettiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Azizenin göğze bakması ise Hristiyan tanrı inancının yansımasıdır. Baba'nın gökte olması ve çarmıha gerilen İsa'nın göğze yükselerek yanına gitmesi Hristiyan inancının bir özelliğidir. Azize bu anlamda göğze bakarak dua ettiğinde tanrıdan kurtuluş ve merhamet beklediğini ifade etmektedir. Tabloda kullanılan araçlara bakıldığında ise dönemin paganlarının Hristiyanlara yönelik şiddet tonunu göstermektedir. Kiskacın korkutuculuğu ve yıkıcılığı bu yöndeki acımazlığın açık örneğidir.

³⁶ "Memorial of St. Agatha, virgin and martyr - February 05, 2020 - Liturgical Calendar".

³⁷ Antonio Tannaja, *The life of St. Alphonsus Maria de Liguori, Bishop of St. Agatha of the Goths and founder of the Congregation of the Holy Redeemer* (London: John Murphy and Company, 1855), 292-94.

³⁸ *The Writings on Art*, 2:594-96.

³⁹ Giovanni Baglione , Erişim 14 Ekim 2021.

Resim 1. *The Martyrdom Saint Agatha*⁴⁰

Başka bir resim de İspanyol ressam Francisco de Zurbarán'a (1599-1664) aittir. O, "Saint Agatha (1633)" adlı çalışmasında tepsi içinde azizenin kendi göğüslerini taşımasını tasvir etmiştir. Ressam, İspanya'da Sevilla Katedrali'nde yaptığı çalışmalarla ünlenmiştir. Onun da resimlerinde üzerinde durduğu temalar Meryem ve Hristiyan azizelerdir. Fakir bir hayat yaşayan ressam yaptığı bu eserlerle geçimini sağlamıştır. En çok ön plana çıkan yapıtları, *Meryem'in Günahsız Gebeliği*, *Aziz Jerome*, *Aziz Boneventura'nın Cenaze Töreni*, *Aziz Ambrogio*, *Aziz Ugo*'dur. Çalışma çerçevesinde üzerinde durduğu eseri ise *Azize Agatha*'dır.⁴¹

Resim 2. *Saint Agatha*⁴²

⁴⁰ "The Martyrdom of St Agatha, by Giovanni Baglione", Gallery Katakombe, erişim 17 Nisan 2021.

⁴¹ Jennifer Speake, *Encyclopedia of The Renaissance and Reformation*, (New York, 2004), 238-240.

⁴² "St Agatha, ZURBARÁN, Francisco de", erişim 17 Nisan 2021.

Ressamın çizdiği bu tabloda azizenin azılı düşmanı pagan Quintianus, onun göğüslerini kesmiştir. Agatha kesik göğüslerini tepside taşıyarak aslında acılarını göğüslediğini ortaya koymaktadır. Hristiyanlar açısından asaleti, onuru ve sabrı temsil eden bir tablodur. Tabloda Azize Agatha bir yandan da Meryem figürüne benzetilerek ona masumiyet atfedilmiştir. Sembolik olarak acılarını taşımayı ifade eden bu tablo, azizenin Hristiyanlık konusundaki ısrarını ve bağlılığını da ortaya koyar. Paganların şiddet yöntemine karşı ayakta kalmayı ve inancını sürdürmeyi imleyen resim, şehitliğin bu dünyanın acılarının üstesinde gelmeyi kolaylaştırdığına da vurgu yapar.

Hristiyan resim sanatında öne çıkan bir diğer Azize Agatha tablosu sanatçı Alessandro Turchi'ye (1578-1649) aittir. "Saint Agatha Attended by Saint Peter and an Angel in Prison (1640-1645)" adlı çalışmasında ressam, Aziz Petrus'un bir meleklerle Azize Agatha'yı iyileştirmesini tasvir eder. İtalya Verona doğumlu olan Turchi, Katedral ve Şapeller için çeşitli freskler ve resimler yapmıştır. Onun Hristiyan resim sanatında çalışma alanı İsa, Meryem ve azizeler olmuştur. En çok bilinen eserleri *İsa ve Günahkâr Kadın*, *Aziz Catherine'i Mistik Evliliği*, *Tutkulu İsa'nın Vizyonu*, *Goliath ile David'dir*. Ressam Turchi'nin bu çalışma bağlamında önemli olan eseri ise *Agatha'nın Hapishane'de Aziz Petrus ve Melek Tarafından İyileştirilmesi*'dir.⁴³ Söz konusu eserde Petrus, hapishanede Agatha'nın göğüslerini iyileştirmek için gelmiştir. Petrus'un yanında bir melek vardır. Meleğin elinde zindanı aydınlatan bir mum ve azizeyi iyileştirecek ilaç vardır. Bu olay daha önce anlatıldığı gibi rüyada gerçekleşmektedir. Agatha'nın göğüsleri mucizevi bir şekilde bu olaydan sonra hızla iyileşmiştir. Tanrı inancı uğruna şehit olan azizeyi yalnız bırakmamıştır. Ressam bu çalışmada Agatha ile inancı arasındaki bağlılığı ortaya koymuştur.

Resim 3. Saint Agatha Attended by Saint Peter and an Angel in Prison⁴⁴

⁴³ Adnan Turani, *Sanat Tarihi*, (İstanbul: Remzi kitabevi, 2010), 464-465.

⁴⁴ "Agatha of Sicily Cured by Saint Peter in her Prison, Alessandro Turchi", erişim 18 Nisan 2021.

Azize Agatha'yı yukarıdaki temaya benzer biçimde anlatan diğer bir tasvir de Giovanni Lanfranco (1582-1647) tarafından yapılmıştır. İtalyan Ressam, Hristiyan inancında ön plana çıkan unsurları kilise tavanlarına fresk yapmakla ünlüdür. Onun üzerinde durduğu ana öğeler, Meryem, İsa ve azizelerdir. *Müjde, Olimpos Tanrıları, Su Üzerinde Yürüyen Aziz Peder, Meryem'in Göğşe Kabulü* bilinen eserlerdir. "Azize Agatha'nın İyileşmesi" adlı eseri ise Hristiyan şehitler bağlamında ortaya koyduğu çalışmasıdır.⁴⁵

Sözü edilen "Saint Peter Healing Agatha (1614)" adlı tablo, Aziz Petrus'un Agatha'yı iyileştirme sahnesini resmeder. Burada Agatha'nın bir göğsünden kan akmaktadır. Petrus beraberinde gelen meleklerle birlikte azizeyi iyileştirmektedir. Bu tablo bir anlamda tanrının sevdiklerinden vazgeçmediğini de vurgular. Aziz Petrus'un acı çeken azizenin yanına gelmesi tanrının elini uzatmasının ifadesidir. Petrus ile birlikte gelen meleğin elinde merhem ve mum tutması Hristiyanlığın karanlıkta kalanlar için bir ışık olduğunu imler. Zaten erken dönem şehitlik kültüründe kişinin inancı uğruna kendini feda etmesi pagan karanlığını yırtmaya yönelik kutsal bir girişimdir. Ressam Lanfranco; Agatha, Petrus ve melek üçlemesiyle Hristiyanlığın teslis anlayışına da işaret eder. Baba, Oğul ve Kutsal ruh üçlemesine atıf yapan söz konusu tablo Hristiyan bireylerle tanrının birlikteliğine atıf yapar.

Resim 4. Saint Peter Healing Agatha ⁴⁶

TARTIŞMA VE SONUÇ

İnanç, insanı ayakta tutan önemli bir motivasyondur. Özellikle bireysel veya toplumsal kriz anlarında dinin dirençli kılan yönü ön plana çıkar. Birçok din, bu sayede bağlılarını güçlü tutarak ayakta kalmayı ya da yayılmayı başarır. Hristiyanlık, müntesiplerinin uğruna can verdiği böyle bir dindir. Özellikle erken dönem Hristiyanlığında kendini adayan bağlıların varlığı sözü edilen inanç sisteminin kökleşmesinde etkili olmuştur. İsa'yı rol model alan Hristiyanlar onun gibi inancı uğruna can vermeyi erdemli bir davranış olarak görmüşlerdir.

⁴⁵ Giovanni Lanfranco, Erişim 14 Ekim 2021.

⁴⁶ "St. Peter Heals St. Agatha, Giovanni Lanfranco", erişim 18 Nisan 2021.

Hristiyanlık için şehitlik oldukça önemlidir. Erken dönemlerden itibaren şehit olan birçok dindar vardır. Bunların başında aziz ve azizeler gelir. Ön plana çıkan şahsiyetlerden bir tanesi de Azize Agatha'dır. O zengin ve soylu bir aileden gelmesine rağmen münzevi bir hayatı tercih etmiş, kendini inancına adanmıştır. Fakat güzelliğinden dolayı gözleri üzerine çekince başına gelmedik baskı ve işkence kalmamıştır. Roma İmparatoru Decius dönemine denk gelen hayatı talihsizliklerle doludur. İmparatorun yetkisi altında nüfuzunu kullanan bir yönetici olan Quintianus'un tacizine uğrayan Agatha, boyun eğmeyi kabul etmemiştir. Bunun sebebi onun dindar bir Hristiyan oluşudur. İnancı uğruna konforu terk eden azizenin zalim bir yöneticinin arzularını kabullenmesi beklenemezdi. Nitekim inancından güç alan Agatha, inancı uğruna dik durabildiği için birçok işkenceye maruz kalmıştır.

Azize; hapisane, genelev ve işkence gibi baskılara rağmen ateşli bir Hristiyanlık savunucusu olduğunu ortaya koyar. Onun kesin tavrı, dönemin paganlarını çileden çıkarır. Agatha aç ve susuz bırakılır. Göğüsleri kesilir, ateşlere atılır. Yolundan dönmeyeceği anlaşılınca hayatına son verilir. Hristiyanlar açısından dönemin önemli şehitlerinden olur. İsa'nın yolundan giden bir azize olarak kendinden sonraki nesilleri etkiler. Bu çerçevede Agatha için Hristiyanlığın yaşandığı coğrafyalarda çeşitli törenler ve festivaller düzenlenir. Kutsal bir figür olarak adını Hristiyanlık tarihine yazdırır.

Geçmişten bugüne farklı Hristiyan kültürlerinde Agatha genellikle ortak ve birleştirici tema olur. Hemşirelerin, kanser hastalarının ve yardıma muhtaç olanların sembol ismi hâline gelen azize, ayinlerde ilahilerle ve dualarla anılır. Bereketin ve şifanın arandığı yerde onun ismi geçer. Çünkü şehit Agatha'nın bugünün Hristiyanlığının şekillenmesinde kaniyle ödediği bir katkısı vardır.

Agatha, önemli bir figür olarak Hristiyan sanatında da kendine yer bulur. Birçok Hristiyan bu adanmışlık özelliğine atıf olarak ismini kilise duvarlarında, ikonlarda, resimlerde ve gündelik hayatında yaşatır. Sanatçılar azizenin acı dolu yaşam öyküsünü tablolarla aktararak onun Hristiyan bilincinde canlı tutmaya çalışır. Bu çerçevede Agatha, Hristiyan dinsel geleneğinin önemli köşe taşlarından kabul edilir. Kısa ömrünü inancına adayan Agatha'nın bugünün Hristiyanların zihninde ve kalbinde anlamlı bir yeri vardır.

KAYNAKÇA/REFERENCES

- "Agatha of Sicily Cured by Saint Peter in her Prison, Alessandro Turchi". Erişim 18 Nisan 2021. <https://christianiconography.info/Wikimedia%20Commons/agathaTurchi.html>
- Adnan Turani. *Sanat Tarihi*. İstanbul: Remzi kitabevi, 2010.
- Alfred Alvarez. *İntihar Kan Dökücü Tanrı*. Çev. Zuhâl Çil Sarıkaya. Ankara: Öteki Yayınları, 1994.
- Anna Jameson. *The Writings on Art*. C. 2. New York: Houghton Mifflin and Company, 1892.
- Antonio Tannaja. *The life of St. Alphonsus Maria de Liguori, Bishop of St. Agatha of the Goths and founder of the Congregation of the Holy Redeemer*. London: John Murphy and Company, 1855.
- Arnold Angenent. "Sacrifice, Gifts and Prayers in Latin Christianity". *The Cambridge History of Christianity, Early Mediaval Christianities*, C. 3. New York: Cambridge University Press, 2008.
- Brown Stephen-Anatolios Khaled. *World Religions, Catholicism, Orthodox Christianity*. New York: Chelsea House Publishers, 2009.
- Delaney John J. *Dictionary of Saints*. New York: Doubleday & Company, 1980.

- <https://www.catholicculture.org/culture/liturgicalyear/calendar/day.cfm?date=2020-02-05>
Gallery Katakombe. “The Martyrdom of St Agatha, by Giovanni Baglione”. Erişim 17 Nisan 2021.
<https://katakombe.org/gallery/image/martyrdom-st-agatha-giovanni-baglione.9ThJM>
Giovanni Baglione , Erişim 14 Ekim 2021, <https://www.wga.hu/index1.html>.
Giovanni Lanfranco, Erişim 14 Ekim 2021, <https://www.wga.hu/index1.html>.
Jameson “Agatha of Sicily Cured by Saint Peter in her Prison, Alessandro Turchi”. Erişim 18 Nisan 2021. <https://christianiconography.info/Wikimedia%20Commons/agathaTurchi.html>.
Francis Lasance. *The Catholic Girl's Guide*. New York: Benziger Brothers, 1905.
Hans Küng. *Woman In Christianity*. New York: Continuum Press, 2005.
James J. O’dea MD. *Suicide, Studies on Its Philosophy, Causes and Prevention*. New York: G. P. Putnam’s Sons Press, 1882.
Jan Willem Van Henten-Friedrich Avemasie. *Martyrdom and Noble Death*. New York: Routledge Press, 2005.
Jennifer Speake. *Encyclopedia of The Renaissance and Reformation*. New York: Facts on File, 2004.
John J. Delaney. *Dictionary of Saints*. New York: Doubleday & Company, 1980.
J.C. O’Neill. *Did Jesus Teach that this Death Would be Vicarious as well as Typically? Suffering and Martyrdom in the New Testament*, Ed. William Harburg-Brian Mc. Neil. New York: Cambridge University Press, 2008.
Kitabı Mukaddes. 2. bs. İstanbul: Kitabı Mukaddes Şirketi, 2003.
Margaret E. Tabor. *The Saints in Art*. New York: Dutton and Company, 1913.
“Memorial of St. Agatha, virgin and martyr - February 05, 2020 - Liturgical Calendar”. Erişim 18 Nisan 2021. <https://www.catholicculture.org/culture/liturgicalyear/calendar/day.cfm?date=2020-02-05>.
Online, Catholic. “St. Agatha - Saints & Angels”. Catholic Online. Erişim 18 Nisan 2021. https://www.catholic.org/saints/saint.php?saint_id=14.
———. “St. Agatha - Saints & Angels”. Catholic Online. Erişim 19 Nisan 2021. https://www.catholic.org/saints/saint.php?saint_id=14.
Pierre Roche. “St. Agatha”. İçinde *New Catholic Encyclopedia*. C. 1. New York: Thomson Gale, 2003.
Roger Back. “The Religious Market of the Roman Empire”, *Religious Rivalries in the Early Roman Empire and the Rise of Christianity*. Wilfrid Laurier University Press, 2006.
Salime Leyla Gürkan, “Şehid”, *TDV İslam Ansiklopedisi*. 38/431. İstanbul: TDV Yayınları, 2000.
“St Agatha”. Erişim 19 Nisan 2021. <https://www.roman-catholic-saints.com/st-agatha.html>.
“St. Agatha, Virgin and Mother - Information on the Saint of the Day - Vatican News”. Erişim 18 Nisan 2021. <https://www.vaticannews.va/en/saints/02/05/st--agata--virgin-and-martyr.html>.
“St Agatha, ZURBARÁN, Francisco de”. Erişim 17 Nisan 2021. https://www.wga.hu/html_m/z/zurbaran/1/agatha.html.
“St. Peter Heals St. Agatha, Giovanni Lanfranco”. Erişim 18 Nisan 2021. <https://www.christianiconography.info/Wikimedia%20Commons/agathaLanfranco.html>.
Stephen Brown-Kahaled Anatolios. *World Religions, Catholicism, Orthodox Christianity*. New York: Chelsea House Publishers, 2009.
Sicily Day By Day. “The Feast of Saint Agatha”, 21 Ocak 2019. <https://www.sicilydaybyday.com/festa-di-santagata/>.
Gallery Katakombe. “The Martyrdom of St Agatha, by Giovanni Baglione”. Erişim 17 Nisan 2021. <https://katakombe.org/gallery/image/martyrdom-st-agatha-giovanni-baglione.9ThJM>.
Walter Farquhar Hook. *Church Dictionary*. 10. bs. London: Yale University Library, 1867.

Extended Abstract

Sainte Agatha as a Religious and Artistic Value

Many Christians, from the early period to the present have regarded dying for their faith as a sacred act. The institution of martyrdom in Christianity is important in this respect. One of whom lost their lives for the sake of her faith is Sainte Agatha. She, also known as Agatha of Sicily, is one of the most highly venerated virgin martyrs of the Catholic Church. It is believed that she was born into a rich and noble family around 231 A.D. in Catania, Sicily.

Her early years, notably beautiful Agatha dedicated her life to the God. She became a consecrated virgin, which was a stage in the life where young women chose to remain celibate and give themselves to wholly Jesus and the Church in a life of prayer. But, that did not stop men from desiring her and making unwanted advances towards her. However, one of the men who desired Agatha, whose name was Quintianus, and taking advantage of his high diplomatic ranking, forced her to turn away from her vow and persuaded her to get married with. His persistent proposals were consistently spurned by Agatha. So Quintianus, knew was a Christian during the persecution of Decius, had her arrested and brought to the justice.

Agatha disclosed that she was an ardent advocate of Christianity, despite pressures such as being prisoned and torture. Agatha was left hungry and thirsty. Her breasts were cut off, thrown for your fevers. When it was understood that she would not turn from her path, her life was taken. Quintianus ordered her to be tortured. He had her laid down on a rack to be torn with iron hooks, burned with torches, and whipped. Then sent her back to prison with an order of no food or medical attention. But the Lord gave her all the care she needed. He was her Sacred Physician and protector. Agatha had a vision of the apostle, St. Peter, who comforted her and healed her wounds through his prayers. After four or five days, Quintianus denied the miraculous cure of her wounds. He had her stripped and rolled her naked body over hot coals which were mixed with sharp shards. When she was returned to prison, Agatha prayed, as "Lord, my Creator, you have ever protected me from the cradle; you given me from the love of the world and given me patience to overcome suffering: take may my soul now." Agatha was believed to have passed into Heaven around the year 251.

She becomes one of the important martyrs of the period of Christians. Various ceremonies and festivals are held for Agatha in the regions where Christianity spread. Agatha has often been a common and unifying theme in different Christian cultures from past to present. The saint, who has become the symbol name of nurses, cancer patients and those who in need, and it is remembered with hymns and prayers in rituals. Her name is mentioned where blessings and healing are needed. Because the martyr Agatha has the labor she paid with her blood for the formation of today's Christianity. She also has an important place in Christian art. Many Christians put or engraved her name live on church walls, icons, paintings and in their daily lives, about this devotional character. Artists try to

keep the saint's painful life story alive in the Christian consciousness by transferring them to paintings. Agatha is considered an important cornerstone of the Christian religious tradition. She, who devoted her short life to her faith, has a meaningful place in the minds and hearts of today's Christians.

She is commonly attributed in religious art with shears, tongs or breasts on a plate. Agatha, who became the symbol of the third century, is beloved to Christians as a virgin and chaste woman. The significance of the Sainte comes from the fact that she said “no” to the pagan authority of the period. According to Christians, the Sainte, who survived the oppression and torture because of to her belief, followed the path of Jesus. Violence, pain, and death fell to Agatha's share, as Jesus had once. Although she preferred a solitary and simple life, a tyrant who was impressed by his beauty and persecuted by a pagan ruler. Her twenty years of life had ended in pain. Although her breasts were cut and thrown into the fire Agatha did not give up her belief. The main purpose of this study is to understand the life story of the mentioned saint and her place in the history of Christianity.

Keywords: History of Religions, Belief, Art, Christianity, Sainte Agatha